

szia, nem nézte Református-e vagy Unitárius meghívta és az egyházi szolgálatba állította.“³

Köpec unitárius papjáról egyébként Balázs Ignác is megemlékezik⁴, amikor így ír: „Lehet, hogy Köpecnek unitárius papja volt és ez tiltatott be.“ „Hogy ezen vélekedés igaz lehetett bizonyítja Nagy György esete“ — írja Köpec történetének írója, a helytörténész Gáspár József. „A köpeci Nagy (Sugár) családnak ez az őse felsőrákosi unitárius prédikátor volt 1607-ben. En azonban egy régi okmányon 1606-ból a nevét mint köpeci prédikátorét fedeztem fel. A Nagy (Sugár) családnak a templom mennyezetének egyik kazettájában lévő festett címere egy papi alakot ábrázol, kezében a kulcsos bibliával.“

Most, amikor sok helységben az egyházközségek történetének az összeállításával foglalkoznak, az eldugott, de szorgalommal és kitartással megszereshető helytörténeti források teljes felhasználása, úgy véljük, hogy nagyon fontos. Nem elégedhetünk meg általános megállapításokkal és leírásokkal. Véleményünk szerint ez minőségi kérdés a munkában, s mint ahogy az iparban ez nagyon fontos, úgy itt is megkövetelendő kritérium. Amit pedig ma még meg lehet tenni — különösen ilyen régi, veszendő kútfőkre gondolok —, az talán már holnap késő lesz!

JEGYZETEK

¹ A mű pontos címe: „Filius posthumus vagyis Attya halála után született Fiú, azaz az Erdővidéki Református Tractusban, a Reformationnak idejétől fogva a feledékenység alatt eltemetett Egyházi dolgoknak némely kevés jegyzésekből, és egyéb Bizonyságokból való fel-elevenítések; melyeket alkalmas fáradsággal és kevés Írásba foglalt és Tractusbeli vigyázó, s nagy szorgalmatosságu kettős tiszteletre méltó Előljárásnak akaratóból Mostaniaknak és következőknek tanuságokra az Emlékezetnek könyvébe szerkesztett Közéapajtai Benkő József Isten méltóztatásából Hazájabeli Pap pr. Krisztus születése után az 1770-dik Esztendőben.“

² Köpec története (helytörténeti tanulmány) kéziratban Köpecen Gáspár József tulajdonában.

³ Filius posthumus (köpeci példánya) 16. lapján.

⁴ Balázs Ignác (köpeci ref. pap) írása: A köpeci református egyházközség rövid története (kéziratban).

JAKAB DÉNES

MEGHALT GELLÉRD IMRE

1980. január 5-én délután a székelyudvarhelyi unitárius templomban hatalmas tömeg vette körül Gellérd Imre ravatalát, ki 60 éves korában, január 3-án tragikus hirtelenséggel távozott az élők sorából. A ravatala mellett szolgatársai és egykori tanítványai palástosan álltak rendre tisztelő őrseget. Csikorgó hideg, havas úton kísértük utolsó útján ki a székelyudvarhelyi unitárius temetőbe lelkészi karunk kimagasló érdemű

tagját, aki magas színvonalon töltötte be lelkészi hivatását 37 évi szolgálata alatt. Most, amikor a Keresztény Magvető hírt ad e veszteségről, egyben szerény emléket kíván állítani munkatársának, Gellérd Imre küzdelmes és eredményekben gazdag életének.

Életrajzi adatai

1920. január 3-án született Bethlenfalván, Hargita megyében, kétkézi munkából élő egyszerű családban. Apja Gellérd Ferenc, anyja Sándor Julianna, mindketten Kénosban születtek, s onnan kerültek Bethlenfalvára, ahol jobb megélhetési lehetőségeket keresve telepedtek le. Édesapja korán meghalt, s a népes család terhes gondja özvegy édesanyja vállára nehezedett, ki alkalmi munkák vállalásával, nagy erőfeszítéssel és áldozattal nevelte fel gyermekeit.

Gellérd Imre gyermekkorát korai árvasággal járó anyagi gond árnyékolja be. Ezért kerül egy időre vissza édesanyja rokonaihoz Kénosba, ahol a rokoni környezetben, meleg családi hangulatban, a székely népmesék, néphagyományok ékes világában enyhül az árvaság, megfogamzik benne az egyszerű falusi emberek iránti odaadó ragaszkodás, mely egész életében jellemző tulajdonsága maradt. Ebből az időből származó emlékeiből születik meg néhány nyomtatásban is megjelent elbeszélése, mint például *Az életmentő mese*.

Iskolai tanulmányait Székelyudvarhelyen kezdi, ahol már korán kitűnik társai közül értelmi képességével. Ennek köszönhetően korán tanítványokat szerez jómódú városi polgárok házában, ami által édesanyja anyagi gondjain is könnyíteni tud.

A szegény özvegy vézna kis fiát lovas kocsiba ültetve viszik házhoz, s a játszótársak és szomszédok bámulják ezt a különös megbecsülést, ami tulajdonképpen a szegény árva tudásának elismerő bizonyítéka volt.

Ifjúságát a nagy ígéretek, szép remények aranyozzák be. Korán megmutatkozó tehetsége meghozza gyümölcsét a középiskolában is. A székelyudvarhelyi gimnáziumban tökéletesen elsajátítja a román nyelvet. Szorgalommal, kitartással párosuló tehetsége folytán kitűnő eredménnyel teszi le az érettségi vizsgát a román tannyelvű gimnáziumban.

Az unitárius egyházi életbe Sigmond József akkori székelyudvarhelyi lelkész vezeti be, aki anyagilag is támogatta a tehetséges ifjút. Gellérd Imre a vallásórák rendszeres látogatásával, gyakran vállalt templomi szerepléseivel elindulhatott azon az úton, amely 1939 őszén az Unitárius Teológiai Akadémiára vezette. Az 1939—1943. években végzi teológiai tanulmányait, s ezzel párhuzamosan a kolozsvári tudományegyetemen magyar—francia szakos tanári diplomát is szerez. 1943—1947 között székelykeresztúri segédlelkész Útő Lajos esperes-lelkész mellett és ezzel egyidőben francia—román szakos tanár a székelykeresztúri unitárius gimnáziumban.

1947 sorsdöntő időpont életében, amikor végérvényesen dönt a lelkészi pálya mellett. Ebben az évben, már mint nős ember, megpályázza a siménfalvi lelkészi állást, és elnyeri azt. Kitűnő képzettséggel, erős hivatástudattal indul elfoglalni a lelkészi állást. Az unitárius gimnázium tanulóinak lelkes csoportja kíséri Siménfalvára vezető útján. Egy sugár, közélettermetű fiatal lelkész-tanár lép a testes-tekintélyes megjelenésű,

immár néhai Pál Dénes üresen hagyott szószékére, ki tisztán csengő, magas tónusú hangjával egy eredményes lelkesítői szolgálat biztos ígéreteképpen mutatkozik be hívei előtt.

Nagy lendülettel indul meg a siménfalvi egyházi élet. Szemlélatomást növekszik a templomlátogatók száma, mert tetszik a híveknek a szószéki szolgálat. Megindítja az intenzív valláserkölcsei nevelést. Pontosság, lelkiismeretesség, szakértelem, fáradhatatlan munkakedv rövid idő alatt szép eredményeket szül. Templomi ünnepélyek sorozata, dalárda, passió, előadás, énekszámok, templomi jelenetek váltogatják egymást sűrű egymásutánban megszakítás nélkül. Tudása, embersége, fáradhatatlan munkakedve, kifogástalan szószéki szolgálata őt a gyülekezet előtt olyan megbecsültté tette, amelynél nagyobbra egyetlen unitárius lelkesítő sem vágyhatik soha. Tizenkét esztendőn keresztül rajonganak érte, nyomába lépnek, kívánságát lesik, akaratát magukévá teszik, s minden tevékenységének eredménye a siker, az öröm és a megelégedés.

Mint kétgyermekes családapa, egyházközségi és általános érdekű tevékenysége mellett tanul is. Innen jár Kolozsvárra az unitárius prédikáció-irodalom tanulmányozása végett mint teológiai magisterjelölt. 1956. november 6-án „summa cum laude“ minősítéssel a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának vizsgabizottsága magisterré avatja. „E tudományos fokozat elnyerése komoly elmélyülő kutató munka eredménye“ — olvassuk róla az 1958. évi Unitárius Naptárban Dr. Kovács Lajos egyházi főjegyző elismerő sorait.

Lelkesítői tekintélyét növeli az a tény is, hogy nemcsak az egyházi kereteken belül fáradhatatlan, hanem a község lakóinak más természetű egyéni és közösségi ügyeiben is megkülönböztetés nélkül mindenkinek odaadással, hozzáértéssel áll szolgálatára. Többek között csak egyetlen tényként említhetjük azt az odaadást, melyet a felsőbb oktatás felé készülő tanulók oktatása terén fejtett ki. Nem volt olyan év, amikor a tanítványok hiányoztak volna asztala mellől.

Ugyanílyan lendülettel és ehhez hasonló eredményekkel tölti be lelkesítői hivatását a homoródszentmártoni egyházközségben haláláig. Ez idő alatt több éven keresztül a Székelykeresztúr-Udvarhelyi egyházközségben a valláserkölcsei nevelési bizottság elnöke és az egyházközség közügyigazgatója, az Egyházi Főtanács tagja volt.

Lelkesítői tevékenysége

Gellérd Imre a kimondottan egyházi jellegű tudományokon kívül, az ismeretek széles skáláján mozgott otthonosan. Jártas volt a pedagógiában, melynek nemcsak irodalmát ismerte, de mint gyakorló nevelő — tanár is — mintaszerű eredményekkel dicsekedhetett. Előadásainak szakszerűsége, áttekinthetősége egyformán ragadta meg és kötötte le a felnőtteket és a gyermekeket.

Egyházi kereteink között alkotó módon kapcsolódott a zenéhez és a költészethez. Ezt bizonyítják azok az énekek és versek, melyeket főleg a gyermekek számára írt, s melyek széles körben ismeretesek egyházunkban.

Az általános műveltségi színvonalat meghaladó mértékben volt otthonos a lélektanban, az egyetemes irodalomban, az idegen nyelvek

ismeretében, matematikában és fizikában, társadalomtudományban, egészségügyi ismeretekben.

Szinte fel sem mérhettük ismereteinek határát. És nemcsak az ismeretek rögzítésében és elraktározásában volt rendkívül fogékony, de azok előadásában is páratlan tehetségről tett bizonyosságot.

Gellérd Imre az örökkévalóságba vonult unitárius lelkészek arcképcsarnokában azok közé sorakozott fel, akik kifejezetten jellegzetes egyéniségükkel előkelő helyet érdemltek ki maguknak.

Gondolkozásmódjában dialektikus volt. Előadásaiban, prédikációjában, lekipásztori beszélgetéseiben mindig a téma szélső pontjait állította egymással szembe. Az ellentétek kiemelése, az összefüggések megragadása, azok ésszerű rendszerezése jellemezte őt.

Mint prédikátor minden szolgálatára külön készült, s minden egyházi beszédét megírta. Azok tipikusak, sajátosan egyéniek voltak, annyira, hogy aki egyszer-kétszer hallotta beszédeit, máris megragadhatta azok szerkezetét, s a továbbiakban mások szájából hallott beszédeit is, egy-két mondat után felismerhette, mert senki olyant nem írt, mint ő.

Minden egyházi beszéde előtt saját magának felírta a speciális célt, amit konkrétan el akart érni azzal. A célról vallotta, hogy az csak „egyenemű közet“ lehet. Ehhez a célhoz egész prédikációja alatt szigorú következetességgel ragaszkodott. A prédikátor egyik kísértése az, hogy „engedi a témát elburjánozni“ — mondotta gyakran. Nem szabad ennek a kísértésnek engedni. Le kell mondani minden olyan csábításról, mely a céltől félrevezetné a szónokot prédikálás közben. Ki kell „cövekelni“, el kell határolni a témát a cél érdekében, s ahhoz mindvégig ragaszkodni kell. Terelőgátlásnak nevezte ezt a folyamatot. „A cél szabta terelőgátlás kordáiból nem szabad egy pillanatig sem kiengedni a gondolatokat, mert azok azonnal elburjánznak“ — vallotta s hirdette szüntelen.

Beszédeinek másik jellegzetessége volt, hogy a kitűzött célt, az elhárított témát több oldalról világította meg, és olyan világossá, annyira érthetővé tette, hogy azt még a gyermek is megértette, s hallgatói közül bárki el tudta mondani, hogy miről prédikált, mert szemléltető módszerrel valósággal „láttatta“ azt.

Különös figyelemmel fordult az ótestamentumi témák felé, mert „az Ótestamentum sokkal szemléletesebb, mint az Újtestamentum“. Erre nézve utalhatunk például a *Gedeon* című beszédére, ahol a szemléltetés, az allegóriában rejlő lehetőséget merészen, nagy képzelőerővel, szakértelemmel, leleményesen, talpraesetten használja ki, értékesíti az unitárius ember aktuális isteni elhivatásának érzékeltetésére, értékmutációk elérése érdekében.

A *prédikáció textusszerűsége* című tanulmányában olvassuk ezeket: „Az Ószövetség egyszerű humanizmusával, realista etikai szemléletével, cselekményes etikájával a ma embere számára sok esetben hatásosabb textusanyag-forrásként jelentkezik, mint a magas normákat követő Újszövetség.“ „Ami engem illet beszédeim háromnegyedének textusa ószövetségi. Szeretem az Ószövetség realizmusát, konkrét emberszemléletét, allegóriáinak termékenységet, az Isten—ember viszonyában elfoglalt életszínű álláspontját és színes hangvételt, valamint dialektikus társadalomszemléletét, sokszor durvaságig menő őszinteségét.“

Igyekezett hallgatóit is a prédikáció szereplőivé tenni. Gyakran utal egy-egy elmúlt heti beszélgetésre, melyet valakivel éppen a hallgatók

közül folytatott. Hogy kiről van szó, azt csak az tudta, akivel valóban beszélgetett, aki az idézett epizód szereplője volt. De emellett gyakran tette fel például a kérdést: „Te mit tettél volna a tékozló fiú apjának helyében?”

Aki gyakran fordult meg nála, íróasztalán láthatta füzetét, melyben a prédikációtémákat jegyezte fel, jelentkezésük sorrendjében, hogy aztán az időszerűség szempontjai szerint kiválassza és kidolgozza, majd előadja az alkalomnak megfelelően. Volt egy másik fülete is, melyben az anyaggyűjtést végezte el a különböző témakörök részére. Ezeket is előbb jelentkezési sorrendbe feljegyezte, majd következett a rendszerezés és a végső formába való öntés, ami egészen az istentiszteletig tartott, sőt az istentisztelet után is igazított néha rajta.

Siménfalvi és homoródszentmártoni hívei sokszor láthatták lelkészüket az istentisztelet előtt az orgona mellett ülve tanulni, mint egy kisdiákot. (Énekvezér is volt mindkét helyen.) Hívei tudták, hogy a lelkészüik szombaton mindig tanul. Helyesebben most rendszerezi az összegyűjtött anyagot.

Gellérd Imre egyházi szolgálata mellett, minden elméleti tevékenységén felül, fáradhatatlan volt a fizikai munkában is. Keze mindig kéréses volt. Kapált, aratott, jelen volt a termény betakarításában a termelőszövetkezetben. Otthoni kertjében, háztáji gazdaságában rendszeresen dolgozott, mert kitartó munkabírással áldotta meg az Isten. „Magasfeszültségű életáram” volt belevezetve viszonylagosan gyenge testébe.

Ehhez a nagy potenciához kevés volt számára az adott munkaterület egy viszonylag kicsi egyházközségben. Mondhatjuk, keresve kereste a munkaalkalmakat, s így ütközött sokszor akadályokba, tévedett sokszor idegen területekre is.

Az egyházköri lelkészi értekezleten mindig magas színvonalon oldotta meg a rábízott feladatokat, s minden kérdéshez szakszerűen szólott hozzá, kiegészítve és elmélyítve a témákat. Lelkészi, különösen szószéki szolgáltatásainak eredményeit szívesen osztotta meg másokkal. Prédikációit teológusok és gyakorló lelkészek használták nagy sikerrel.

Lelkész volt akkor is, mikor fizikát vagy számtant tanított magán-szorgalomból a felsőbb tanintézetekbe induló ifjaknak. Pedagógus volt akkor is, amikor lelkésztársának szellemi támogatását szolgálta baráti alapon. Pedagógus volt a lekipásztori gondozás alatt, s akkor is, amikor annak általa gyakorolt formáját akarta megszerettetni velünk. Tanár maradt akkor is, mikor lemondott a tanári katedráról. A siménfalvi ifjúság tanára, akiknek a csillagászati ismeretektől az etikán keresztül, egészen az egyszerű illemszabályokig, étkezési szokásokig mindent megtanított az egyházi anyag mellett. Tanár volt sokunk szemében, akik tudásából táplálkoztunk, mert alaposan foglalkozott az unitárius gyakorlati teológiával. A gyakorlati teológia köréből kerültek ki a publikált és kéziratban maradt dolgozatai, és a gyakorlati teológiai tudományok kandidátusa volt a Protestáns Teológiai Intézetben. Ismerte az unitárius prédikációirodalmat. Teológiai doktori értekezésének címe: *Az unitárius egyház szószéki és szertartási szolgálata a XIX. században.*

A gyenge testalkatú lelkészek közül való volt, de vállalta a kemény fizikai munkát is, és lelkész maradt akkor is, amikor a termelőszövetkezet mezei parcelláján kapálta a cukorrépát. Közben példát mutatott híveinek, de ezzel egyidőben önmagát, megviselt idegrendszerét is gyógyi-

totta, s nekünk előadást tartott a munkaterápiáról. De boldogan mondta lelkészársainak azt is, hogy ilyenkor valósággal benne élt az Istentől induló és hozzá visszatérő egyetemes élet áramkörében.

Emberi-lelkészi arcvonásához az is hozzátartozik, hogy benne élt a falu közösségi életében. Érdekelte a sport, jelen volt a társasági életben. Egészségi állapotára való tekintettel gyakran kellett távol tartania magát bizonyos ételektől, de a keresztlői, lakodalmi fehér asztal mellett mégis ott volt, ifjú lelkészként még a falusi táncesteket sem kerülte el. Együtt élt gyülekezetével az élet egész területén.

Gellérd Imre egyéniségével kinőtt a mindennapi lelkészek sorából. Sajnálni tudjuk, hogy nagyszerű tehetségének még magasabb színvonalon való érvényesítéséhez nem találta meg az utat. Ő mindig másoknak akart adni, többet is adhatott volna önmagának, hogy elkerülje a töréseket. Egy kicsit egyedül volt közöttünk. Voltak, akik felnéztek rá, voltak, akik éltek belőle, voltak, akik idegenkedtek tőle, de kevesen voltak, kik baráti kezet nyújtottak feléje. Talán azért is, mert megszoktuk, hogy mindig várjunk tőle, elfogadjunk tőle, s nem gondoltunk arra, hogy talán adhatunk is neki. De ha akartunk volna is adni, nem vagyunk bizonyosak, hogy elfogadta volna.

Mikor halálára gondolunk, önkéntelenül is egy elbeszélése jut eszünkbe, s kimondjuk, hogy a végzetes pillanat előtt az ő esetében is milyen jól fogott volna egy „életmentő mese“. De így is elmondhatjuk, hogy élete egész, kerek volt. Nem azért, mert január 3-án, pontosan hatvanadik születésnapján halt meg, hanem sokkal inkább azért, amit Istentől kapott tehetségével épített hívei, tanítványai, tisztelői lelkében.

Gellérd Imre unitárius szellemi nagyjaink között helyet foglalt immár magának. Neve-élete lassan fogalomná válik számunkra, s ha múltunkról beszélni akarunk majd, nyugodtan elmondhatjuk: volt egy Gellérd Imrénk is.

Nyomtatásban megjelent munkái:

Mesék, elbeszélések, versek:

Órás Andi története. Unitárius Naptár (továbbiakban UnitNap). 1956. 78.

Amit Isten elkér, visszaadja azt. UnitNap. 1957. 109.

A csinálmány. UnitNap. 1958. 113.

Az életmentő. UnitNap. 1958. 122.

A „tizenhárom“. UnitNap. 1959. 115.

Reformálódj (vers). UnitNap. 1957. 62.

Újévi köszöntő (vers). UnitNap. 1959. 41.

Kis Mihály (tanulmány). UnitNap. 1959. 62.

Prédikációk:

„Az én Atyám munkálkodik, én is munkálkodom“. KerMagv 77. évf. (1971) 124.

Bartimeus. KerMagv 78(1972). 166.

A keresztény erkölcs. KerMagv 78(1972). 220.

Életünk értéke. KerMagv 78(1972). 224.

Jézus útja. KerMagv 79(1973). 227.

A pásztorok. KerMagv 79(1973). 229.

Rejtett kincsek. KerMagv 79(1973). 232.

A keresztény ember ismertető jegye. KerMagv 79(1973). 236.
„Ti vagytok a földnek sója.“ KerMagv 81(1975). 241.
Isten képe rajtunk és bennünk. KerMagv 82(1976). 41.
Gedeon. KerMagv 84(1978). 126.

Keresztelési ágendák:

A megváltó gyermek. KerMagv 85(1979). 73.
Imhol vagyok én és a gyermekek. KerMagv 85(1979). 74.
Mire tanít a gyermek? KerMagv 86(1979). 75.
Ki a keresztény? KerMagv 85(1979). 76.

Tanulmányok:

Az úrvacsorai agenda. KerMagv 80(1974). 140.
Keresztelési szertartásunk időszerű kérdései. KerMagv 81(1975). 31.
Kriza János prédikátori munkássága. KerMagv 81(1975). 122.
A prédikáció textusszerűsége. KerMagv 82(1976). 104.
Hogyan készül fel a lelkész az evangélium hirdetésére? KerMagv 84(1978). 19.
Dávid Ferenc mint prédikátor. KerMagv 85(1979). 145.

Kéziratban levő munkái:

Kéziratban maradt számos dolgozatai közül, melyeknek számbavétele még nem történt meg, az alábbi két ismert munkáját emeljük ki:
„Az unitárius prédikációirodalom története a 16. sz.-tól a 18. század végéig.“ 1956.
Az unitárius egyház szószéki és szertartási szolgálata a XIX. században. 1970.

SZÓSZÉK—ÚRASZTALA

BOTHA DÉNES

A TŰZ

3Móz 6, 13

Az életet befolyásoló elemek közül a tüzet veszem beszédem tárgyául. Az ókori hitrege szerint a tüzet Prométheusz lopta le az égből. Az Olimposz istenei vakmerő tette miatt ezeréves kínszenvedésre ítélték, de a tűz ittmaradt a földön, hogy különböző értékelésben mutakozzon meg hatása az élők világában.

Áldásként jelentkezik a tűz a Nap melegítő sugaraiban, amikor felmelegíti a földet, kifakasztja a csírákat, kipattantja a bimbót, kinyílasztja a virágot és megérleli a termést, gabonát, gyümölcsöt. A tűz a termékenység forrása Isten akaratából. Áldás a világitásnál. Áldás, mikor házunkat melegítjük vele. Áldás életünk elkészítésénél. Áldás mint a védelem eszköze, amikor segít a pásztornak a nyáj őrzésében, távortartva a vadakat. Áldás, amikor hajtja a motorokat, mozdonyokat, repülőgépeket. Segít a munkában. Olvasztja a kohókban az ércet és kicsapja a salakot.

Áldás, amikor utat mutat a tengerek utasainak a hajók lámpásaiban és a partok világitó tornyaiban. A repülőterek fényjelzések nélkül nem volnának használhatók. Figyelmeztető áldásként gyűjtötták fel a hegyek lármafáit elődeink, hogy figyelmeztessék a falvak lakóit az ellenség közeledésére és így a menekülésre, gyermekeik, életük megmentésére. Útmutató áldásként jelentkezett a tűz a hazát kereső népek előtt a pusztai vándorlás idején, nappal füstoszlop, éjjel lángoszlop formájában.

A kijelentés eszköze volt a tűz, mikor Isten a Hóreb hegyén a csipkebokor lángjában küldte el Mózeset népének a kiszabadítására. Az ítélet eszköze is volt, amikor Ilyés próféta a tűz segítségével tartotta meg látványos istenítéletét a Kármel hegyén.

A tűz átokként is jelentkezett, és jelen van az emberiség életében.

Mikor mint vereskakas repül fel házunkra és semmisíti meg néhány perc alatt sok évtizedes munkánk gyümölcsét. Átok, amikor puszkacsóból csap ki és életet olt. Átok, amikor ágyútorokból, bombából tör elő, és a rombolás eszközévé válik. Amikor az atom felrobbantásával indítja el a láncreakciót s pusztítja el Hirosimát, Nagaszakit s ki tudja hány városát földünknek. Átok a tűz, mikor felemészti a megtántorodó és kohóba hulló embert.

Megátkozott volt a tűz, amikor a boszorkányperekben segítségével tartották meg irtózatosszenvedések boszorkánypróbáját. Mint az átok tüze lobogott fel a máglyák ropogásában, amikor elhamvasztotta a más-képpen gondolkozókat, akik megelőzték korukat: Giordano Brunót, Husz Jánost, Servetus Mihályt és másokat. Átkozott volt, mikor a cirkusz